Miskolci Egyetem
Állam-és Jogtudományi Kar
Bűnügyi Tudományok Intézete
Büntetőjogi-és Kriminológiai Tanszék

DR. M. NYITRAI PÉTER

A KIADATÁS INTÉZMÉNYE A NEMZETKÖZI BÜNTETŐJOGBAN – EGY ÚJ KORSZAK RÉGI-ÚJ KIHÍVÁSAI EURÓPÁBAN

Ph.D. értekezés tézisei

Miskolc, 2003.

I. A KUTATÁS TÁRGYA ÉS CÉLJA

A XX. század második felében a nemzetközi bűnügyi együttműködés általában, s a jogsegély típusú kooperáció pedig különösen jelentős fejlődésen ment keresztül. Ebben a folyamatban mindenekelőtt a regionális modellek jártak élen, s elsősorban a világ jogsegély-forgalmának túlnyomó részét lebonyolító európai rendszer vállal(t) kiemelkedő szerepet.

Ehhez képest az értekezés elkészítésekor célom az Európa Tanács és az Európai Unió keretében folytatott jogsegély-típusú együttműködés, s azon belül különösen a kiadatás intézménye legfontosabb ismérveinek, elméleti és gyakorlati megoldásainak, legújabb fejlődési irányvonalainak, illetve kapcsolódó dilemmáinak bemutatása volt. A vizsgálódásom fő szabályként az indirekt büntető igazságszolgáltatási rendszer területére korlátoztam, ahol a nemzetközi jog alapállásban annyiban releváns, amennyiben beépítésre kerül a belső jogba, s a vertikális együttműködésből fakadó kérdésekre pedig a szükséghez mérten tértem ki.

Írásom egészét meghatározta továbbá az a törekvés, hogy bemutassam az emberi jogok nemzetközi büntetőjogban megnyilvánuló egyre intenzívebb szerepvállalását és konfrontációját, mely napjainkban már a kiadatási jog fejlődésének is egy legújabb, harmadik korszakát vetíti előre.[1]

Ennek fényében alapvetően azt próbáltam érzékeltetni, hogy ebben a „posztmodern” időszakban meghatározóvá vált kihívások és igények a modern kiadatási jogban legalább implicite a kezdetektől fogva jelen voltak, s megoldásra vártak, csupán bizonyos tényezők – így a regionalizációs törekvések hiányának és eredménytelenségének, valamint az emberi jogok pozitiválása és védelme általános igényének hiánya - okán nem válhattak realitássá.

Ezzel együtt azt a folyamatot törekedtem felvázolni, aminek keretében a kiadatás alapeszméje, a hatékonyság és az emberi jogok „megmérkőzésének” menetében a kiadatás intézménye nem egyszerűen jogsegély-intézményként, hanem

[1] WYNGAERT, Ch.: Rethinking the Law of International Criminal Co-operation: The Restrictive Function of International Human Rights through Individual-Orientated Bars (ESER, A. – LAGODNY, O. (eds.): Principles and Procedures for a New Transnational Criminal Law, Freiburg i.Br. 1992. 490. o.)

egyben szó szerint, mint jogintézmény lesz felfogható, ahol a politikai közeg az adminisztratív-technikai segítségnyújtás szintjén és annyiban lesz jelen, amennyiben a politikai szféra általában minden jog megalkotása mögött szükségképpen meghúzódik. Végül rámutatok arra, hogy a legerősebb regionalizációs közegben, az Európai Unióban e folyamat során a kiadatási jog saját szabályanyagán belül, szervesen számolja fel önnön jogintézményi összetevőit, s az alternatíva, mely ebből a folyamatból fakad, egy új, már semmiképpen sem a klasszikus értelemben vett bűnügyi jogsegély-típus lesz.

Mindezek során azt is igyekeztem világossá tenni, hogy bár a hatékonyság-orientált reformtörekvések zömmel az Európai Unió szülöttei, bizonyos esetekben azok hatálya azonban nem korlátozódik kizárólag az uniós tagállamokra, s a szervezet közeljövőben megvalósuló eddigi legjelentősebb hullámú, hazánkat is magában foglaló bővítésével várhatóan a tradícionális európai kooperációs közeg jelentős részét meghatározó törekvésekké és pozitív jogi szabályokká válnak. Erre tekintettel talán nem túlzás azt állítani, hogy a kiadatás tulajdonképpen az Unión túl, illetve azzal együtt fokozatosan Európában is újraformálódik.

Nem „feledkeztem meg” azonban arról, hogy világviszonylatban a kiadatás hagyományos ismérvei továbbra is uralkodóak maradnak, s a jövőben az uniós államok sem fogják nélkülözni a klasszikus szabályokat a nem-európai vagy az Unió tagjává nem váló európai államokkal való kapcsolatrendszerükben.

Az európai kiadatási jogról alkotott kép pedig megítélésem szerint akkor lehet teljes, ha figyelemmel vagyunk arra a tényre is, hogy az Európai Unióban alapvetően meglévő kölcsönös bizalom ellenére - sőt sokszor talán éppen ezért - a gyakorlat számos esetben megmutatta, hogy továbbra is szükség lehet a hagyományos kiadatási szabályrendszer bizonyos elemeinek alkalmazására, s különösen a megkereső Fél jogrendszerének alapos vizsgálatára. Éppen ezért annak is figyelmet szenteltem, hogy a jogsegélynyújtás klasszikus előfeltételei közül melyek azok, amelyek az emberi jogok védelmével szoros összefüggésben állnak, s az államok fenntartani törekednek.

II. A KUTATÁS MÓDSZERE

Nem kétséges, hogy a nemzetközi büntetőjog tudományterületének komplexitása legalább egy nemzetközi jogászt és egy büntetőjogászt kíván egyesíteni a szóban forgó témakör bármely elemzőjében. A nézőpont azonban súlyozható, s én elsősorban a büntetőjog nemzetközi jogi vonatkozásait feltárni, értelmezni, elemezni és összeegyeztetni törekvő büntetőjogász szemszögéből közelítettem, nem hagyva azonban természetesen figyelmen kívül a tényt, hogy egyik nézőpont előnyben részesítése nem kevés nehézséget okozhat.

A témaválasztásom fényében elkezdett és folytatott munkám során csakhamar világossá vált, hogy ha egy valóban komplex és „rendszer-érzékeny" elemzést kívánok készíteni, akkor elkerülhetetlen, hogy a kiadatás mellett közel olyan intenzitású figyelmet szenteljek a nemzetközi bűnügyi jogsegély és általában a nemzetközi büntetőjog egyéb, jelentős implikációval bíró részterületeinek, intézményeinek is, mint magának a „céltémának". Így a disszertáció elkészítésének menetében egyaránt tanulmányoztam pl. a büntető joghatóság kérdéskörét, az egyéb jogsegély-formákat, valamint a nemzetközi büntetőbíráskodás dilemmáját is. Ezekkel párhuzamosan a belső büntetőjog klasszikus területeit, s a nemzetközi közjog erőteljesen kapcsolódó problémaköreit, mint amilyen különösen a nemzetközi szerződések joga, vagy az emberi jogok védelmének eszközrendszere és mechanizmusai, úgyszintén a vizsgálódásom részéve tettem. Ugyanakkor természetesen e kérdéseket – lévén ezek akár önálló értekezés témái is lehetnének – csak a szükséghez mérten és annyiban tettem dolgozatom tárgyává, amennyiben kézzelfogható összefüggésbe hozhatók és konkrét hatással bírók a kiadatás tekintetében.

Az értekezés matériájának összeállításakor a forrásfeldolgozás metódusaként – már csak a téma jelentőségéhez képest a hazai jogirodalomban tapasztalható meglehetősen szerény publikáltság okán is – túlnyomó részben idegen nyelvű elméleti munkák áttekintését, összegzését, tematikus elrendezését, az univerzális, illetve a regionális megközelítésben általánosan elfogadott tételek kiszűrését, a részproblémákhoz

kapcsolódó érvek és ellenérvek rendszerezését, a tudományos álláspontok ütköztetését és kritikai megközelítését, esetleges újragondolását választottam. Mindez – és a dolgozat témájának természete ***per se*** – elkerülhetetlenné és magától értetődővé tette azt, hogy a vizsgálódásom jelentős összehasonlító jogi aspektus keretébe ágyazzam, mely nem egy esetben – amennyiben azt indokoltnak találtam - az Európán kívüli államokat is érintette.

Bár a disszertáció ***eo ipso*** fő szabályként teoretikus alapállást igényel, szükségesnek és hasznosnak – sőt több helyen elkerülhetetlennek - tartottam, hogy az értekezésbe releváns joggyakorlati példákat, megoldásokat és következtetéseket építsek be és azokat elméleti álláspontokkal vessem össze, érzékeltetvén így végső soron a tudomány és a gyakorlat intenzív kölcsönhatását is.

III. A KUTATÁS EREDMÉNYEI ÉS AZOK HASZNOSÍTÁSI LEHETŐSÉGEI

Ahogyan arra a dolgozatomban is utaltam, több lehetséges megoldás vázolható fel arra nézve, hogyan lenne lehetséges és célszerű a vonatkozó és maguknak helyet követelő információk és gondolatok, megállapítások tömegét kordában tartani és a kiadatás vizsgálatát egyfajta rendszertani keretbe beépíteni. Annak fényében, hogy írásom egészében meghatározóvá kívántam tenni azt a törekvést, hogy érzékeltessem az emberi jogok nemzetközi büntetőjogban megnyilvánuló egyre intenzívebb szerepvállalását és konfrontációját, - a tartalomjegyzék részletes ismertetésének igénye nélkül - következő szerkezeti felépítést választottam.

Az I. részben rögzített fogalmi alapvetést követően - melyben többek között a nemzetközi bűnügyi együttműködés jelenségének tartalmi és formai ismérveit, elhatárolási szempontjait, valamint a releváns regionalizációs törekvéseket vázoltam fel – a II. Fejezet első felében külön alfejezetben tárgyaltam a kiadatási jog legalapvetőbb hagyományos, s egyben – ha fogalmazhatok így -„anyagi jogias” feltételeit, a hatékonyság-orientált bűnüldözés igénye és az emberi jogok mind fokozottabb tiszteletben tartására irányuló törekvés által megkérdőjelezett létjogosultságukkal összefüggő dilemmákat. Ugyancsak külön részgondolatkörben taglaltam az egyes emberi jogok további (konkrét) kiadatási feltételek „keletkezésében” megnyilvánuló térnyerését, valamint önálló szerepvállallását.

A II. Fejezet második felében – koncentrálva az „eljárásjogias” aspektusokra – alapvetően a kiadatási eljárás egyszerűsítésének és hatékonyabbá tételének igényét valló törekvéseket és megfontolásokat mutattam be, melynek során természetesen egyéb szempontok mellett, de végig kiemelkedő szerepet vállalt az emberi jogok védelmének aspektusa.

Ahogyan azt a végkövetkeztetéseket tömörítő III. Fejezetben is felvázoltam, összességében azt próbáltam érzékeltetni, hogy az emberi jogok fokozottabb implikációjának fényében a kiadatási jog fejlődéstörténetének napjainkban leginkább

„posztmodern” időszaknak nevezett fázisában meghatározóvá vált kihívások és igények a modern kiadatási jogban legalább implicite a kezdetektől fogva jelen voltak, s megoldásra vártak, csupán bizonyos tényezők – így a regionalizációs törekvések hiányának és eredménytelenségének, valamint az emberi jogok pozitiválása és védelme általános igényének hiánya - okán nem válhattak realitássá.

Így általános konklúzióim között – melyek reményeim szerint egyaránt szolgálhatják a nemzetközi büntetőjog tudományának hazai, „belső” fejlődését és a joggyakorlat alakításának mikéntjét - elsősorban a következő megállapítások szerepelnek:

1.Mindenekelőtt az emberi jogok mind fokozottabb tiszteletben tartására irányuló igény az, amely talán a legközpontibb irányvonal a kiadatás és egyben a nemzetközi bűnügyi jogsegély egész terrénumában.

1.1. A „Soering-elv” térnyerésének eredményeként a megkeresett - legalábbis európai - állam felelősséggel tartozik a kiadott személy jogainak esetleges csorbulásaiért, s a kiadatási eljárás során egyre terebélyesebben lehet közvetlenül is hivatkozni nemzetközi instrumentumokban foglalt emberi jogokra.

1.2. Bár alapállásban az emberi jogok védelmének gondolata a kiadatási jogban bukkant fel, napjainkban határozott a törekvés arra, hogy ez a többi jogsegély-forma tekintetében is érvényesüljön. Ezzel felmerül az igény, hogy az elv lényeges tartalmát egész egyszerűen kiterjesszük mindkét együttműködő Félre: az emberi jogok tiszteletben tartása a kooperáló államok kollektív felelőssége. Az eljárási jogsegélyből önállósult jogsegély-formák, így a büntetőeljárás átadása és a büntetésvégrehajtás átadása pedig sok esetben önmaguk vetnek fel a kiadatási jogban is megfontolandó emberi jogi szempontokat.

1.3. A terhelt emberi jogai védelmének igényét nem kellene ***ab ovo*** a bűnüldözés hatékonysága első és legfőbb „ellenségének” tekinteni. Az effektív bűnüldözés megvalósítását ugyanis számos más ok, így pl. a túlzott bürokrácia, szakértő bírók, ügyészek és közigazgatásban dolgozó szakemberek hiánya legalább olyan mérvűen akadályozza a gyakorlatban, mint az emberi jogok szerepének felértékelődése. Úgy vélem a jövőben

elsősorban nem arra kellene törekedni, hogy újabb és újabb emberi jogokat telepítsünk a hatékony büntető igazságszolgáltatás útjába, hanem arra kellene megfelelő energiát összpontosítani, hogy az eddigiekben jelentősnek minősítettek lehető legeffektívebb védelmét lehessen biztosítani.

1.4. Az emberi jogok szerepének fokozódása paradox módon bizonyos esetekben a büntető igazságszolgáltatás hatékonyabbá tételéhez is hozzájárulhat, sőt akár az együttműködés kizárólagos céljaként is funkcionálhat. Így a modern büntetőjog speciális prevenciós célja pl. a kiadatást olyan új intézmények alkalmazásával egészítheti ki, mint a büntetőeljárás átadása vagy a büntetésvégrehajtás átadása/átvétele. Az más kérdés, hogy ezen „emberi jogilag érzékenyebb" intézmények sem mentesek emberi jogi problémáktól.

2.Európa területi és jogi értelemben is határozott egységesülési tendenciát mutat. Úgy is fogalmazhatunk akár, hogy az Európa Tanács regionalizációs törekvései megteremtették az intézményi alapokat és kereteket a mind eredményesebb együttműködés eléréséhez, az Európai Unió pedig ezt próbálja mind hatékonyabb közeggé formálni, miközben a nemzetközi büntetőjog diszciplínáján belül egyre határozottabban formálódik egy európai büntetőjognak is nevezhető sajátos jogterület.

2.1. A kiadatási eljárásokban erősödnek az informális elemek, illetve különösen az Európa Tanácstól szűkebb régiókban a megkereső és megkeresett Felek igazságügyi hatóságainak sok esetben a központi adminisztratív szférát teljes mértékben elkerülő, közvetlen együttműködésre is mód nyílik.

A fejlődési irányvonalak a legerősebb regionalizációs térség, az Európai Unió keretében a kiadatás, illetve általában a jogsegély hagyományos fogalmát elmosva több ponton arra is vezetnek, hogy relativizálódik a különbség megkereső és megkeresett állam között, sőt a tradícionális értelemben már nem is beszélhetünk megkeresésről (hanem pl. inkább szignalizáció elhelyezéséről, elfogatóparancs kibocsátásáról). Ez aztán a kiadatás hagyományos rendszerét és fogalmát is újragondolásra készteti, s azt egyértelműen a bírói modell felé látszik elmozdítani.

2.2. Úgy tűnik, beigazolódni látszik az a Szászy által még a XX. század elején megfogalmazott, ragyogó előrelátásról tanúskodó gondolat, miszerint „…a kiadatás (hagyományos intézményének)[2] jelentősége a jövőben ha nem is fog megszűnni, de nagymértékben csökkenni fog, mihelyt az államok között a nemzetközi szolidaritás érzése annyira meg fog erősödni, hogy nem fognak idegenkedni a külföldi büntető ítélet joghatályának elismerésétől és végrehajtásától sem…ehhez azonban szükséges, hogy…a büntetőbíráskodás oly garanciákkal legyen körülvéve, amelyek az ítélethozatal pártatlanságát és helyességét, valamint a büntetés-végrehajtás egyöntetűségét megfelelően biztosítani képesek…”.[3]

Az idézet utolsó felét érintően - az európai (uniós) államok között alapvetően meglévő kölcsönös bizalom ellenére - a gyakorlat azonban számos esetben megmutatta, hogy továbbra is szükség lehet a megkereső Fél jogrendszerének alapos vizsgálatára, s ezzel kapcsolatban a jogsegélynyújtás klasszikus előfeltételeinek részbeni fenntartására.

3. Az államoknak törekednie kell arra, hogy a nemzetközi bűnügyi jogsegély valamennyi formája esetén és a legszélesebb hatállyal ismerjék el a ***ne bis in idem*** elv alkalmazhatóságát. Ennek megfelelően végső soron meg kell fontolni a princípium emberi jogként való elismerését.

4. Figyelembe kell vennünk a tényt, hogy a kiadatási jog tradícionális jogforrásai mellett a nemzetközi szokásjog is egyre nagyobb szerepet vállal. Példaként elég, ha a Pinochet-ügyre, vagy a specialitás elvére gondolunk.

5. A bűnüldözés hatékonyságának növelése céljából, valamint a kiadatás jogellenes alternatíváinak alkalmazását elkerülendő, a gyakorlatban a lehető legszélesebb körben kell figyelembe venni az ***aut dedere aut judicare*** elvét.

6. Egyre inkább szükség van továbbá olyan nemzetközi fórumokra, amelyek a kiadatási és egyéb jogsegély-kapcsolatokban felmerülő viták feloldására szakosodtak.

---

[2] Beszúrás:tőlem

[3] SZÁSZY I.: Kiadatási jog (Franklin Társulat, Bp., 1933.) 9. o.

7. Ezzel párhuzamosan a legszélesebb körben kell együttműködésre törekedni a Nemzetközi Büntetőtörvényszékekkel, lévén ezek elvben alkalmasak a szuverén államok közötti együttműködésből fakadó problémák feloldására.

8. Az államoknak folyamatosan törekedni kell arra, hogy a kiadatás és ezzel együtt a nemzetközi bűnügyi jogsegély kapcsán a nemzeti jogaikban megfelelő garanciális szabályokat alkossanak és kellő részletességgel biztosítsák a releváns nemzetközi instrumentumok zökkenőmentes végrehajthatóságának feltételeit.

Ezen gondolat fényében hazánk nemzeti jogsegély-joga „európaiságának" önálló alfejezetet szenteltem. E helyen kizárólag azokra a megállapításaimra szorítkozom, amelyek az egyébként európai szinten elismert, kifejezetten haladó rendelkezéseket megfogalmazó vonatkozó jogalkotásunk színvonalas tartalmát tovább gazdagíthatja, vagy esetleg helyenként újragondolásra késztetheti.

8.1. Érdemes lenne szerintem megfontolni hazánkban is azt a több európai állam által követett megoldást, miszerint a belső jogban az átláthatóság és az egyszerűség kedvéért egyszerre két jogsegély-törvénnyel kellene rendelkezni, lévén az uniós közeg láthatóan számos téren olyan speciális jogintézményeket és szabályokat kreál, amelyek még a legjobb indulattal sem alkalmazhatók az ezen kívül álló kiadatási kapcsolatrendszerünkben. Ennek már csak az is lehet az indoka, hogy ha nagyon belegondolunk, az eredeti jogsegély-törvényünk alapelvei, általános szabályai is jelentős korlátozást és átformálódást szenvednének, ha beleerőltetnénk az (uniós) reform-törekvések szellemiségében az új rendelkezéseket. Egy ilyen megoldás választása esetén azonban nem feltétlenül kellene a jogsegély-törvényünk néhány rendelkezése kapcsán a következő pontokban megfogalmazott módosítási, illetve kiegészítési javaslataimat csak az újonnan megalkotandó törvény tekintetében irányadónak tekinteni, hanem meg kellene fontolni azok európa tanácsi közegre való alkalmazását is, s ekként párhuzamos felvételüket a meglévő jogsegély-törvényünkbe is.

8.2. A jelenkori európai uniós kiadatási jogban felbukkanó törekvések, illetve tendenciák fényében a társadalomba való hatékony visszailleszkedés szempontjából nem feltétlenül az állampolgárság jogi tényének formai szempontja, hanem annak tényszerű, valódi tartalma kell, hogy a döntő körülmény legyen. Ehhez képest érdemes

lenne úgy finomítani az 1996.évi XXXVIII. tv. 37.§(2) a) pontjának normaszövegét, hogy a büntetőeljárás átadása különösen akkor célszerű, ha „a Magyarországon tartózkodó terhelt annak az államnak az állampolgára és abban az államban van az állandó lakóhelye, illetve szokásos tartózkodási helye amelynek részére az eljárás átadása történik, vagy az átvevő államban van az állandó lakóhelye, illetve szokásos tartózkodási helye,”. A törvény 13.§(1) bekezdésében pedig a saját állampolgár kiadatásának konjunktív feltételei mellé pedig oda kellene fűzni az utóbbi diszjunktív „változatát” is. Így szerintem a paragrafus a következőképpen lenne megfogalmazható: „magyar állampolgár kiadatásának csak akkor van helye, ha a kiadni kért személy egyidejűleg más állam állampolgára is, és állandó lakóhelye külföldön van, vagy külföldön van az állandó lakóhelye, vagy szokásos tartózkodási helye.”

8.3. A kettős inkriminációt követelményének jövőben történő akár csak részleges fenntartása több ok miatt sem fogja az együttműködés hatékonyságát hátráltatni. Egyrészt ismereteim szerint hazánk a transzformatív interpretáció módszerét elfogadja a gyakorlatban, másrészt pedig különös tekintettel a szervezett bűnözés kihívásaira, gyakorlatilag minden, az ilyen típusú kriminalitás megfelelő belső jogi üldözéséhez szükséges uniós dokumentumot figyelembe véve fogalmazott meg törvényi tényállásokat a belső jogában. Ezt érzékelteti pl. a 2001. évi CXXI. törvényhez csatolt ún. jogharmonizációs záradékban említett instrumentumok köre.

8.4. Egyes külföldi jogértelmezések szerint emberi jogi szempontból aggályos gyakorlat az, ami a jogsegély-törvényünk 37.§(2) a) pontja értelmében elvben lehetséges: nincs ugyanis e rendelkezés értelmében akadálya a terhelt és az iratok együttes átadásának még akkor sem, ha ez nem kapcsolódik egy más bűncselekmény miatti kiadatáshoz.

Éppen ezért megfontolandó szerintem, hogy a terhelt már az ügyész, vagy a bíró büntetőeljárás átadására irányuló kezdeményező határozatával szemben jogorvoslati kérelemmel fordulhatna bírói fórumhoz, melynek a meghallgatást követően hozott negatív álláspontja – melynek meghozatalakor különös figyelmet fordítana a terhelt véleményére - kötelezné a kompetens központi hatóságokat. Lényeges, hogy tehát nem maga az igazságügyi miniszteri, vagy legfőbb ügyészi döntés ellen lenne a fellebbezési jog biztosítható, ez ugyanis a büntetőeljárás átadásával kapcsolatos

eljárást a kiadatásnál már említett „tiszta” bírói rendszer irányába tolná el, amely pedig nyilvánvalóan megtörné a NBJTV egészének logikáját és rendszerét.

8.5. A svájci jogsegély-törvény mintájára esetleg megfontolandó lehet, hogy a fiatalkorúakkal szemben folyó kiadatási eljárásban speciális, a helyes irányú fejlődésüket nem veszélyeztető procedúrára kerüljön sor.

8.6. Egyes vélemények szerint juthatunk arra a következtetésre, hogy nem szerencsés az emberi jogi klauzula tartalmát a jogsegély-törvényünkben túl szélesen megvonni, hiszen a hivatkozható emberi jogok egyre szélesedő köre egyre inkább hátráltathatja a kiadatás intézményének alapeszméjét, a hatékonyságot. Azonban megítélésem szerint az sem lenne szerencsés, hogy csupán bizonyos emberi (alap) jogokat, vagy dokumentumokat nevesítsen a kiadatás szempontjából releváns adott forrás, hiszen ez hosszú távon mesterségesen megbéníthatja a terhelt megfelelő jogvédelmét, s rugalmatlan, közel sem egységes kiadatási gyakorlatra vezetne. Arról már nem is beszélve, hogy nehezen lenne összeegyeztethető az emberi jogok tiszteletben tartására irányuló nemzetközi kötelezettségekkel, melyek az emberi jogok általános védelmét deklarálják. Szerintem a kérdésnek tehát elsősorban nem annak kellene lennie, mely emberi jogok juthatnak szóhoz, hanem annak, hogy az egyes emberi jogok milyen mérvű sérelme az, amely releváns lehet. Ennek kimunkálása pedig már a joggyakorlat feladata kell legyen, amelynek minél egységesebbé tételéhez napjaink Európájában egyébként az Európai Emberi Jogi Bíróság egyre intenzívebben igyekszik hozzájárulni.

8.7. Alkotmányjogi szempontból aggályos megoldásnak tartom azt, hogy a kiadatás, de ezzel együtt a nemzetközi bűnügyi jogsegély egyéb intézményei kapcsán az egyes „anyaegyezményekben” foglaltak kiegészítése céljából kötött bilaterális szerződések rendeleti szintű jogforrással kerülnek kihirdetésre. Így pl. a hazánk és Ausztria között 1993-ban az Európai Kiadatási Egyezmény rendelkezései alkalmazásának megkönnyítése céljából kötött szerződés a törvényben kihirdetett Európai Egyezményhez való viszonyát ***prima facie*** ugyan igazolni látszik a végrehajtási rendeletben történt belső jogi inkorporáció, ám ha közelebbről szemügyre vesszük a kérdést ez már közel sem olyan biztos. Figyelemmel kell ugyanis lenni a jogalkotásról szóló 1987. évi XI. törvény 16.§(1) bekezdésében foglaltakra, miszerint „az

általánosan kötelező magatartási szabályt tartalmazó nemzetközi szerződést a tartalmának megfelelő szintű jogszabályba foglalva kell kihirdetni”. Az idézettekből különös nyomatékkal a „megfelelő szintű jogszabály” szövegrészre hívom fel a figyelmet azzal, hogy megítélésem szerint ezen „megfelelő szintűség” kívánalma megvalósulásának hiánya eredményezi az alkotmányellenes helyzetet. A hivatkozott törvény ugyanis 5.§-a b) pontjában kógens szabályként konstruálja meg, hogy a személyes szabadságjogokat, illetve ezek korlátozását törvényben kell szabályozni. Ebből adódóan egyértelművé válik, hogy a kiegészítő szerződés – annak több azon cikkelyére tekintettel, melyek ***expressis verbis*** rendelkeznek a személyes szabadságjogról, illetve ennek korlátozásáról - rendeleti szintű kihirdetettségének alkotmányos volta erősen megkérdőjelezhető.

8.8. Meg kellene fontolni a ***ne bis in idem*** elvének felvételét a jogsegély-törvény Általános Rendelkezéseinek körébe, s világosan kellene utalni alkalmazhatóságának terjedelmére, valamint az ennek kapcsán szóba jöhető határozatok természetére.

8.9. A Nemzetközi Büntetőbíróságokkal folytatott együttműködés tárgyában, s különösen az Állandó Nemzetközi Büntetőbíróság jövőbeni működésére figyelemmel - a 8.1. pontban említett rendszertani zavarokat elkerülendő -, a brit megoldáshoz hasonlóan önálló törvényben kellene rögzíteni a kiadatás/átadás speciális szabályait.

IV. PUBLIKÁCIÓK JEGYZÉKE

1. Jelenkori tendenciák a kiadatási jog területén, különös tekintettel az Európai Unióra (Kriminológiai és Kriminalisztikai Tanulmányok, Budapest 1999. Vol. 36.) 312-321.o.
2. A nemzetközi bűnügyi együttműködés elméletének alapjai Hugo Grotius gondolatvilágában (Publicationes Universitatis Miskolciensis/Sectio Juridica et Politica, Tomus XVI., Miskolc University Press, 1999.) 95-105.o.
3. A politikai bűncselekmény kategóriájának szerepe a nemzetközi bűnügyi együttműködésben (Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 1999.) 79-84.o.
4. A specialitás elve a kiadatási jogban (Publicationes Universitatis Miskolciensis/Sectio Juridica et Politica, Tomus XVII., Miskolc University Press, 2000.) 159-165.o.
5. A kettős inkriminació elve a kiadatási jogban (Doktoranduszok Fóruma, Miskolc, 2000.) 144-149.o.
6. Az emberi jogok védelmének főbb kérdései a nemzetközi bűnügyi jogsegély-eljárásokban (Collega 2000/február) 13-19.o.
7. ***Europeanizing Hungarian Extradition Law – Accessing to the European Union*** (Turku Law Journal 2001. Vol. 3. No.3.) 67-78.o.
8. A kiadatási jog nemzetközi forrásainak szerepe a terhelt jogvédelmének nézőpontjából (Publicationes Universitatis Miskolciensis/Sectio Juridica et Politica, Tomus XIX., Miskolc University Press, 2001.) 197-215.o.
9. Az ***aut dedere aut judicare*** elv fejlődése a nemzetközi büntetőjogban (Collega 2001/március)
10. ***Co-operation with International Criminal Tribunals - Extradition Law in Outline*** (3rd International Conference of PhD. students- publications 2001.) 65-72.o.
11. Az észak-európai államok közötti jogsegély-típusú bűnügyi együttműködés (www.bdt-online.hu)
12. Nemzetközi bűnügyi jogsegély Európában (KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó Kft., Budapest, 2002.) 1-352.o.

13. A saját állampolgár kiadatása (Bűnügyi Tudományi Közlemények, Bíbor KIadó, Miskolc, 2002.) 127-137.o.
14. A pénzügyi bűncselekmények és a jogsegély (Cég és Jog 2003/4) 29-33.o.
15. A kiadatás intézményének újragondolása Európában - az európai elfogatóparancs eszméje és alkalmazásának főbb dilemmái (MJ 2003/7) 401-410.o.
16. Bert Swart – André Klip: Nemzetközi büntetőjog Hollandiában (recenzió) (Magyar Jog 2003/4)
17. A nemzetközi bűnügyi együttműködés területeinek összefonódása Európában: nemzetközi rendőri együttműködés és nemzetközi bűnügyi jogsegély (Belügyi Szemle 2004/5) 104-116.o.
18. Az európai elfogatóparancs intézményének jövőképe a vonatkozó kerethatározat tagállami végrehajtási megoldásainak tükrében (Bűnügyi Tudományi Közlemények, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004.) 183-197.o.
19. A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények (In: Csemáné Váradi Erika – Görgényi Ilona – Gula József – Lévay Miklós – M. Nyitrai Péter – Sántha Ferenc: Magyar Büntetőjog – különös részi ismeretek, Bíbor Kiadó, Miskolc, 2004.) 75-101.o.
20. A nemzetközi bűnügyi együttműködés rendszertani megközelítése. (In: Az Európai Csalás Elleni Hivatal (OLAF) az Európai Unió bűnügyi együttműködési rendszerében – KJK-Kerszöv, Budapest, 2005.) – megjelenés alatt

THE INSTITUTION OF EXTRADITION IN INTERNATIONAL CRIMINAL LAW – THE „TRADITIONALLY CURRENT" CHALLENGES OF A NEW ERA IN EUROPE

I. THE OBJECTIVES OF THE RESEARCH

In the course of the 20th century, the realm of international cooperation in criminal matters in general and the sphere of international judicial assistance type of cooperation in particular have gone through a significant development. In this process basically the regional cooperation models have took the lead and primarily the European scene has played a considerable role entailing the most part of the worlds' judicial assistance type of cooperation.

Having this in mind, while making the dissertation, my main aim was to demonstrate the most important characteristics, theoretical and practical solutions, current trends and the relevant dillemmas of extradition within the frame of the Council of Europe and the European Union. My interest, as a main rule, was concentrated on the field of indirect enforcement scheme of the international criminal justice system where international law as such can be applied and relevant only after having built in the domestic law, and I've payed attention to the problems stemming from the direct enforcement model only where it was inevitable.

The whole volume of my dissertation was determined by the effort to show the more and more intensive role and confrontation of human rights in the scope of international criminal law outlining a newest, third era in the development of extradition law at the same time. [4]

In the light of the aforementioned, I tried to make it clear that the needs and challenges becoming significant in the so-called „postmodern" phase of the development of extradition in the light of the increased implications of human rights have been, at least implicitely, present right from the beginning of the modern era of extradition law awaiting for proper solutions and only due to certain factors, such as the unsuccessful regionalizational efforts and the lack of the need for positivating and protecting human rights internationally, was it impossible to turn them into reality.

With special respect to these facts, I decided to outline the process during which the confrontation of effectiveness, as the basic idea of extradition, and of the need to protect human rights have been paralelly reformulating the institution of extraditon in a way that extradition is not only regarded as a form of judicial assistance but also as a

[4] WYNGAERT, Ch.: Rethinking the Law of International Criminal Co-operation: The Restrictive Function of International Human Rights through Individual-Orientated Bars (ESER, A. – LAGODNY, O. (eds.): Principles and Procedures for a New Transnational Criminal Law, Freiburg i.Br. 1992. 490. o.)

legal institution at the same time where the political sphere is involved only on the level of administrative-technical assistance and play a role only to that extent to which the political sphere is necessarily implied in the law-making process in general.

Finally, I point out that in the field of the strongest regionalizational scheme, the EU, during the process in question, extradition law has been interdependently eliminating its' own legal components in its' own field of regulation and the alternative stemming from this process will be a new, „postmodern" form of judicial assistance lacking any traditional characteristic.

Keeping all these considerations in mind, I also tried to clarify the fact that although the reforming efforts tending to enhance efficiency were born in the European Union, in certain cases their effect is not restricted only to the member states of the EU. It is then highly expected that after the forthcoming, perhaps the most significant accession wave so far, which includes Hungary as well, these efforts are going to become valid and applicable positive law regulations in the considerable part of the traditional cooperation sphere of Europe. Regarding to this fact, it is may be not an exaggeration to argue that extradition has been gradually reformulating over and together with the Union in Europe as well.

I've not forgotten though that from a universal point of view, the classical characteristics of extradition remain prevailing and even the EU member states won't get rid of the application of the traditional rules in relation to the cooperation with non-European states or European countries falling outside of the scope of the European Union.

The picture to be drawn of European extradition law could only be complete in that case if we don't forget about the fact that in spite of the strong mutual trust existing between the EU member states, or even due to this relationship, practice has shown us in many times that there could still be a need for the application of the traditional extradition law's certain components and especially for the thorough examination of the requested state's legal order. Having this in mind, I've also devoted attention to the question, which classical conditions to extradition have direct connection with the protection of human rights and therefore to be maintained further on by the cooperating countries.

II. APPLIED RESEARCH METHODS

No doubt that the complexity of the discipline of international criminal law calls for a „unification" of at least a criminal and an international lawyer in one person when having decided to successfully examine the topic in question. However, the approach towards the theme can be, to a certain extent, distinctively emphasized and therefore I've taken the viewpoint of the criminal lawyer trying to explore, interpret, elaborate and conciliate the international aspects of national criminal law while not forgetting about the fact that giving priority to one possible approach could raise considerable difficulties.

After starting my research on extradition, it has become clear quite soon that for a truely complex and „system-sensitive" examination to be made, it is inevitable to pay closely that intensive attention to the whole phenomenon of international judicial assistance in criminal matters and to other prominent fields of international criminal law having significant relevance than to the „objective-topic" itself. Therefore in the course of making the dissertation, I've examined e.g. the problem of criminal jurisdiction, the other forms of judicial assistance and the idea of international criminal courts as well. Paralelly with these topics, I've also focused on the classical fields of national criminal law and on the closely related problems of public international law such as the law of international treaties and the mechanisms of protecting human rights (internationally). These questions, as they could be the objects of other dissertations, were concentrated on in my thesis only to that extent to which they have concrete implications and correspondence with extradition.

In the way of arranging the material of the dissertation in a systematic order, for a method of elaboration of sources, I've chosen the approach of overviewing, summarizing, thematically ordering of theoretical writings published by mostly foreign scholars, as unfortunately in Hungarian jurisprudence the volume of publications is rather unproportionate to the importance of extraditon in law. Furthermore, I've utilized the approach of selecting regionally accepted arguments, the thematical

ordering of relevant arguments and counter-arguments, the critical confrontation and, where I felt it necessary and possible, even the rethinking of scientific viewpoints.

The aforementioned approach and the intrinsic nature of the topic of extradition ***per se*** have all made it inevitable and self-evident to place my line of thinking also into a frame of a comparative legal aspect, which in some cases, where I've found it necessary, concerned non-European states as well.

Although the dissertation ***eo iopso***, as a main rule, calls for a theoretical approach, I've regarded it also necessary and useful, in some cases even unavoidable, to build the core of the relevant case-law in my thesis with the view to confrontate the solutions and conclusions of practice with the theoretical line of legal thinking emphasizing the intensive interdependence of theory and practice at the same time.

III. THE RESULTS AND UTILIZATIONAL POSSIBILITIES OF THE RESEARCH

As I've referred to it in my thesis, there are a number of possible options to choose for keeping and placing the relevant line of thinking and the core of informations and arguments into a systematic frame. Without having the intention of presenting the table of content of the dissertation here, I've chosen the following structure of thinking.

After having elaborated the fundamental basic concepts, distinctive aspects as well as the formal and material features of the phenomenon of international cooperation of criminal matters, the world-wide efforts towards regionalization in the first Chapter, I've examined the traditional, let's say „substantive" type of conditions to extradition in a separate part in the second Chapter with the aim of demonstrating the dilemmas regarding to their highly questioned justification of existence arising from the mainly concurrent efforts for an effective fight against criminality and for an increased respect for the protection of human rights of the individual. In another separate part of the

second Chapter I've examined the way how certain human rights are gaining ground in international judicial assistance in criminal matters by creating „new-born" conditions/obstacles to extradition and I also devoted a separate sub-chapter for demonstrating what sort of relationship existing between the obligation to protect human rights internationally and the obligation to extradite in themselves.

In the second part of the second Chapter, concentrating on mainly „procedural" aspects, my goal was to examine the considerations and efforts tending to make the extradition procedure more simplified and efficient. Here, I also gave special interest to the human rights protection approach.

As I've outlined it in the third Chapter containing my conclusions, summarizing things, I tried to make it clear that the needs and challenges becoming significant in the so-called „postmodern" phase of the development of extradition in the light of the increased implications of human rights have been, at least implicitely, present right from the beginning of the modern era of extradition law awaiting for proper solutions and only due to certain factors, such as the unsuccessful regionalizational efforts and the lack of the need for positivating and protecting human rights internationally, was it impossible to turn them into reality.

Therefore, among my general conclusions, which could hopefully serve both the domestic development of the discipline of international criminal law and also the forming of the related practical approach, primarily the following can be found:

1. First of all, the more and more intensive need for respecting human rights is perhaps the most central issue in the whole realm of extradition and in the field of international judicial assistance in criminal matters in general.

1.1. As the impact of the „Soering-principle", which has been gaining field quite strongly, the requested (European) state is responsible for the (possible) infringement of the extraditee's human rights and the individual, more and more widely, has the right to refer to internationally protected human rights directly.

1.2. Originally although, the idea of protecting human rights in the process of international judicial assistance was born in the sphere of extradition, nowadays one can witness a strong effort tending to make this approach applicable in

respect to the other forms of judicial assistance as well. It inevitably entails the need to extend the essential content of the principle to both cooperating parties: for respecting human rights the cooperating states have collective responsibility. The forms of judicial assistance, namely transfer of proceedings and transfer of prisoners becoming independent from the so-called „minor assistance" in many cases even themselves raise human rights aspects to be considered in the field of extradition law as well.

1.3. The need for protecting the defendant's human rights should not be placed ***ab ovo*** in a confrontational relationship and should not be regarded as the one and only reason for inefficient extradition process and criminal justice. Inefficient co-operation has got several other definitely likewise crucial reasons as well, such as exaggerated bureaucracy, limited number of experts among judges, prosecutors and administrative officials working in this field. I also think that in the near future we should not pick up the line of efforts tending to place more and more human rights in the way of effective ***ius puniendi*** but rather we should concentrate proper energy to protect those ones as effectively as it is possible, which are regarded significant already.

1.4. Paradoxically, the increased respect for human rights could also serve the effectiveness of criminal justice, indeed it could be an autonomous goal of co-operation. If we also focus on other modern objectives of criminal law (e.g. prevention and resocialization), extradition type of co-operation could be supplemented or totally substituted by other new-born instruments such as transfer of prisoners, transfer of proceedings etc. However, the application of these more "human rights-sensitive" forms of cooperation are also not without some (human rights) problems.

2.Europe has been witnessing a strong tendency towards unification from both a territorial and a legal point of view. We can also put it in a way that the regionalizational efforts of the Council of Europe have established the institutional grounds and frames to reach a more fruitful cooperation and the European Union tries to develop these results to an even more effective area, while a special sphere of law,

called „European criminal law”, is gradually entailing intrinsic characteristics in the realm of the discipline of international criminal law.

2.1. Informal elements have been increasing in extradition processes and especially in the regions that are smaller than the one covered by the Council of Europe, in many cases the judicial authorities of the requesting and the requested countries can cooperate directly without the involvement of the central administrative sphere.

By eroding the traditional concept of extradition, the related developments in the area of the European Union, as the strongest regionalizational region, have lead in many cases to the fact that the distinction between requesting and requested state has become relative, indeed we cannot talk about „request” from the traditional point of view any more. This result then induces a rethinking of the classical concept and system of extradition and moves it clearly towards the so-called model of „court-system”.

2.2. It seems that the progressive remark of a perfect foresight expressed by ***Szászy*** in the beginning of the 20th century has become justified, stating that „…***a kiadatás (hagyományos intézményének)***[5] ***jelentősége a jövőben ha nem is fog megszűnni, de nagymértékben csökkenni fog, mihelyt az államok között a nemzetközi szolidaritás érzése annyira meg fog erősödni, hogy nem fognak idegenkedni a külföldi büntető ítélet joghatályának elismerésétől és végrehajtásától sem…ehhez azonban szükséges, hogy…a büntetőbíráskodás oly garanciákkal legyen körülvéve, amelyek az ítélethozatal pártatlanságát és helyességét, valamint a büntetés-végrehajtás egyöntetűségét megfelelően biztosítani képesek…***”.[6]

Concerning the second half of the citing, in spite of the strong mutual trust existing between the EU member states, or even due to this relationship, practice has shown us in many times that there could still be a need for the thorough examination of the requested state’s legal order and for the maintainance of the classical conditions to extradition having direct connection with the protection of human rights.

3. States should make efforts towards respecting the application of the principle ***ne bis in idem*** as widely as possible in the field of all forms of judicial assistance. By doing so, eventually the principle should be considered to gain the rank of a human right.

---

[5] Beszúrás:tőlem

[6] SZÁSZY I.: Kiadatási jog (Franklin Társulat, Bp., 1933.) 9. o.

4. It must be taken into consideration that, besides the traditional legal sources of extradition, international custom plays a more and more significant role. Let me refer to the Pinochet case or to the rule of speciality.

5. In order to make the excersise of ***ius puniendi*** more efficient and also to avoid the application of illegal rendition forms, as alternatives to extradition, the principle of ***aut dedere aut judicare*** should be applied as widely as possible in practice.

6. Furthermore, there is an increasing need for establishing international forums, which have special expertise in solving problems stemming from extradition relations.

7. Paralelly with these efforts, states should fully cooperate with the international criminal tribunals, as, in principle, these institutions are proper for solving inter-state cooperation problems.

8. States should continueously keep on their agenda to make domestic laws with appropriate guarantees concerning international judicial assistance in criminal matters and also to ensure the conditions of smooth implementation of the relevant international instruments in their national legal order.

In the light of this remark, I've devoted a separate line of thinking to the problem how „European" the Hungarian extradition law is actually. By doing so, I've formulated only those type of conclusions, which, in principle, could further develop or, in some respects, induce the rethinking of our progressive domestic extradition law enjoying wide European acknowledgement.